

**WYPROWADZAMY
WZORY NA POCHODNE
FUNKCJI**

**TOMASZ
WÓJTOWICZ**

SCENARIUSZ LEKCJI

Program nauczania matematyki dla szkoły ponadpodstawowej poziom rozszerzony

opracowany w ramach projektu

„Tworzenie programów nauczania oraz scenariuszy lekcji i zajęć wchodzących w skład zestawów narzędzi edukacyjnych wspierających proces kształcenia ogólnego w zakresie kompetencji kluczowych uczniów niezbędnych do poruszania się na rynku pracy”

dofinansowanego ze środków Funduszy Europejskich w ramach
Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, 2.10 Wysoka jakość systemu oświaty

WARSZAWA 2019

Redakcja merytoryczna – Agnieszka Jaworska
Recenzja merytoryczna – Ewa Olszewska
dr Anna Rybak
dr Beata Rola
Agnieszka Ratajczak-Mucharska

Redakcja językowa i korekta – Editio

Projekt graficzny i projekt okładki – Editio

Skład i redakcja techniczna – Editio

Warszawa 2019
Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
www.ore.edu.pl

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach wolnej licencji Creative Commons –
Użycie niekomercyjne 4.0 Polska (CC-BY-NC).
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.pl>

Temat lekcji:

Wyprowadzamy wzory na pochodne funkcji.

Czas trwania lekcji:

45 minut

Klasa:

II liceum/technikum, poziom rozszerzony

Cel ogólny:

interpretacja geometryczna pochodnej funkcji.

Cele szczegółowe. Uczeń:

- oblicza iloraz różnicowy funkcji,
- prawidłowo łączy ze sobą pojęcia granicy funkcji i pochodnej,
- zna definicję pochodnej funkcji,
- rozumie interpretację geometryczną pochodnej funkcji,
- wie, czym jest styczna do wykresu funkcji,
- wykorzystuje w pracy technologie informacyjno-komunikacyjne,
- jest objęty indywidualizacją nauczania (uczeń ze SPE).

Metody, techniki i formy pracy:

- samodzielne odkrywanie na podstawie doświadczeń (kompetencje osobiste),
- metody aktywizujące: mapa pojęciowa, praca w zespołach (rozwój kompetencji matematycznych),
- metoda ICT: komputer (rozwój kompetencji cyfrowych),
- formy pracy: nauczanie zbiorowe, praca grupowa (jednolita i zróżnicowana).

Środki dydaktyczne:

komputer z projektorem, aplikacja komputerowa, kartki z poleceniami dla uczniów, ankiety ewaluacyjne.

Opis przebiegu lekcji

1. Sprecyzowanie celów i postawienie problemu

Nauczyciel przedstawia uczniom film edukacyjny dot. interpretacji geometrycznej pochodnej funkcji, dostępny na stronie internetowej <https://www.youtube.com/watch?v=4JN9PDLVzb8>. W trakcie oglądania filmu uczniowie:

- poznają wzór na iloraz różnicowy funkcji oraz właściwie go interpretują,
- zapisują wzór na pochodną funkcji w punkcie x_0 : $f'(x_0) = \lim_{x \rightarrow x_0} \frac{f(x) - f(x_0)}{x - x_0}$.

Dodatkowo nauczyciel prowadzi z uczniami pogadankę na temat przedstawionych stycznych do wykresu funkcji w punkcie (x_0, y_0) . Przedstawia uczniom równanie stycznej do wykresu funkcji w postaci: $y - y_0 = f'(x_0)(x - x_0)$. Uczniowie nabywają umiejętność wyznaczania stycznej do wykresu funkcji w aplikacji <https://www.geogebra.org/m/R276KBEh>.

2. Analizowanie i porządkowanie zdobytych doświadczeń

Po nabyciu przez uczniów umiejętności stosowania poznanych wzorów w prostych przykładach, nauczyciel dzieli ich na zespoły zadaniowe i rozdaje im kartki z zadaniami. Uczniowie w grupach wykonują następujące zadania:

Zadanie 1. Wyprowadź wzór na pochodną funkcji $f(x) = x^4 - x^2$ w punkcie $x_0 = 1$.

Zadanie 2. Wyznacz równanie stycznej do paraboli $y = x^2 + 2x$ w punkcie o odciętej $x_0 = 1$.

Zadanie 3. Wyznacz równanie stycznej do wykresu funkcji $f(x) = x^3$, która przecina oś OX w punkcie $(-4, 0)$.

Zadanie 4. Oblicz pochodną funkcji $f(x) = \frac{x+2}{x^2}$ w punkcie $x_0 = -2$.

Zadanie 5. Wyznacz równanie stycznej do wykresu funkcji $f(x) = x^4 - x$, która jest prostopadła do prostej $x - 5y = 1$.

3. Twórcze wykorzystanie wiedzy

Uczniowie w grupach zadaniowych przeprowadzają dyskusję nad swoimi rozwiązaniami. W pracy nad wyprowadzeniem wzorów posługują się granicą ilorazu różnicowego. W zależności od występujących dysfunkcji, uczniowie mogą wykonywać zadania dostosowane do swoich potrzeb i możliwości. Poprawność wykonania zadań uczniowie mogą sprawdzać w aplikacji <https://obliczone.pl/kalkulatory/styczne-do-wykresu-funkcji>.

4. Prezentacja pracy

Po wykonanej pracy następuje prezentacja uczniowskich rozwiązań. Nauczyciel ocenia pracę uczniów zgodnie z wcześniej omówionymi z uczniami kryteriami (uwzględniając indywidualne potrzeby uczniów ze SPE). Udziela uczniom informacji zwrotnej.

5. Samoocena i refleksja uczniów

Uczniowie otrzymują od nauczyciela ankietę ewaluacyjną, na której przeprowadzają analizę SWOT działań przeprowadzonych podczas lekcji:

- mocne strony,
- słabe strony,
- szanse,
- zagrożenia.

Komentarz metodyczny

Tematyka pochodnej i stycznych do wykresów jest dla uczniów abstrakcyjna, dlatego istotne jest motywowanie uczniów zachętą i jawnie wyrażoną wiarą w możliwości radzenia sobie w różnych sytuacjach. Zadaniem nauczyciela jest stworzenie takich warunków, aby uczniowie ukazywali rówieśnikom swoje zdolności, osiągnięcia, pozytywne zachowania. Uczniowie z trudnościami w uczeniu się matematyki mogą skupić się na obliczaniu pochodnej funkcji z gotowych wzorów, bez wyprowadzania za każdym razem pochodnej z granicy.